

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی: ساختار، کارکرد و چشم‌انداز همکاری با ایران

اسفند ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش های اتاق ایران

عنوان:

بانک سرمایه گذاری زیرساخت آسیایی:
ساختار، کارکرد و چشم انداز همکاری با ایران

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: اسفند ۱۴۰۲

واژه های کلیدی: بانک جهانی، بانک توسعه آسیایی، روسیه، میانمار، زیست محیطی، تحریم های آمریکا، پروژه های غیرتحریمی، بانک سرمایه گذاری زیرساخت آسیایی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرست)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۷	درآمد
۸	۱. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا: شکل‌گیری و تحول
۹	۲. ساختار نهادی
۱۳	۳. بانک زیرساخت آسیایی در محیط عملیاتی
۱۴	۴. اهداف و کارکردهای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی
۱۷	۵. نقش بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در حمایت از پروژه‌های زیرساختی پایدا
۱۹	۶. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در مقایسه با سایر نهادهای مالی چندجانبه
۲۰	۷. فرایند تامین مالی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی
۲۳	۸. روند تامین مالی مشترک بانک و شرکای بین‌المللی
۲۵	۹. اسناد و الزامات درخواست وام از بانک
۲۷	۱۰. نمونه‌هایی از پروژه‌های تامین مالی شده از سوی بانک
۳۰	۱۱. چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی بانک
۳۱	۱۲. عملکرد بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از منظر منتقدین
۳۴	۱۳. ایران و بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی
۳۷	جمع‌بندی

خلاصه کاربردی

- بانک تازه تاسیس سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی کانون کنش خود را کاهش شکاف زیرساختی در آسیا تعریف کرده است و در این راستا به لحاظ قواعد کنش کوشیده تا حداکثر هماهنگی را با سایر بانک‌های چندجانبه به‌ویژه بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی ایجاد نماید.
- بخش مهمی از پروژه‌هایی که از سوی این بانک در ۵ سال اخیر تامین مالی شده‌اند در واقع به صورت مشترک و با همکاری بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی بوده است. این به معنای همکاری تنگاتنگ این نهاد با نهادهای مالی سنتی و چندجانبه است.
- از زمان آغاز عملیات تامین مالی در ژانویه ۲۰۱۶ تا دسامبر ۲۰۲۲، این بانک ۱۶۶ پروژه به ارزش ۳۱,۹ میلیارد دلار را به‌صورت فاینانس تایید کرده است. ۱۵۱ مورد از این پروژه‌ها به ارزش ۲۹,۳ میلیارد دلار به‌صورت تامین مالی مشترک با موسسات همکار به ویژه بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی بوده است.
- افزون بر این بانک رویه‌های سخت‌گیرانه‌ای به‌ویژه به لحاظ زیست‌محیطی در فرایند ارزیابی پروژه‌ها اعمال می‌کند.
- مهم‌ترین چالش پیش روی ایران در بهره‌گیری از فرصت‌های این بانک در زمینه تامین مالی، تداوم تحریم‌های آمریکا به شمار می‌رود.
- این بانک علی‌رغم آن که خود را متعهد به رعایت تحریم‌های آمریکا نمی‌داند، پس از اعمال تحریم‌ها علیه روسیه و میانمار هیچ‌گونه همکاری جدیدی با آن‌ها صورت نداده است و همان مسیر بانک جهانی را تداوم بخشیده است.
- تحریم‌های آمریکا علیه ایران در طیف تحریم‌های ثانویه با آثار فراسرزمینی قرار می‌گیرد که در قیاس با تحریم‌های روسیه و میانمار بسیار شدیدتر است. اما در عین حال تحریم‌های اعمالی علیه ایران در دوره ترامپ از سوی سازمان ملل اعمال نشده بلکه تحریم‌های آمریکا است و وجاهت قانونی در نهادهای بین‌المللی ندارد. چین به عنوان مهم‌ترین عضو این بانک در قالب قانون ضد تحریم‌های خارجی خود همکاری در اجرای این تحریم‌ها را ممنوع کرده است.
- در چنین شرایطی ایران برای دریافت منابع مالی از این بانک مسیر دشواری پیش رو دارد. در گذشته نیز درخواست‌های ایران برای تامین مالی برخی پروژه‌های شهری از سوی این بانک رد شده است.

- اما این بانک الزامی به رعایت تحریم‌های آمریکا ندارد و بر اساس تقاضای وام‌گیرنده، اقدام به اعطای وام به ارزهای دیگر نیز می‌کند. در همین راستا، بانک تا به امروز، منابع مالی را به یورو، رنمینبی (یوان) و ارزهای محلی مانند روپیه هند و روپیه اندونزی ارائه کرده است.
- افزون بر این ایران تا کنون به تفاهم‌های موقتی و موردی مهمی با آمریکا دست یافته است. دامنه این نوع تفاهم‌ها می‌تواند به عدم مخالفت آمریکا با دریافت منابع مالی از بانک سرمایه گذاری زیرساخت در پروژه‌های غیرتحریمی گسترش یابد. اغلب پروژه‌های ایران که نیازمند تامین مالی نهادهای بین‌المللی هستند، در ردیف پروژه‌های بشردوستانه و غیرتحریمی قرار می‌گیرند.
- بنابراین ایران می‌تواند کانون تمرکز خود را برای دریافت منابع مالی از این بانک، بر پروژه‌های غیرتحریمی بگذارد، بر پرداخت منابع به ارزهای دیگر متمرکز شود و منافع یکی از اعضای کلیدی بانک را در این پروژه‌ها درگیر نماید. در این فرایند، تعامل با چین و هند به عنوان اعضای کلیدی بانک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از دیگر سو در فرایند تفاهم‌های موقتی با آمریکا به نوعی عدم مخالفت و فشار آمریکا بر بانک را تضمین نماید.

درآمد

در پی وقوع بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ و نیاز فزاینده به توسعه پایدار و به منظور مقابله با چالش‌های توسعه زیرساخت‌ها در آسیای رو به شکوفایی، مؤسسات مالی بین‌المللی مختلفی ظهور پیدا کرده‌اند. در میان این مؤسسات، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی^۱ (AIIB) به‌عنوان یک بانک توسعه چندجانبه، پیش‌گام است؛ بانکی که از زمان تاسیس خود در سال ۲۰۱۶ توجه زیادی را به خود جلب کرده است.

این بانک نمادی از همکاری میان کشورهای مختلف آسیایی و غیرآسیایی به شمار می‌رود که هدف اصلی از تاسیس آن، رسیدگی به تقاضای مبرم برای سرمایه‌گذاری در بخش زیرساختی و درعین‌حال، ترویج یکپارچگی منطقه‌ای و رشد اقتصادی پایدار است. این گزارش با تمرکز بر ساختار و عملکرد بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به تجزیه و تحلیل و آینده این بازیگر نوظهور در نظام مالی جهانی و چشم‌انداز بهره‌مندی ایران از امکانات آن می‌پردازد.

با ظهور آسیا، به‌عنوان یک محرک کلیدی برای رشد اقتصاد جهانی، این منطقه با تقاضای فزاینده‌ای برای ساخت و توسعه زیرساخت‌های مدرن و انعطاف‌پذیر در جهت حمایت از جمعیت رو به رشد و مراکز شهری در حال گسترش خود مواجه شده است. در شرایط موجود، نهادهای سنتی تامین مالی برای پروژه‌های زیربنایی، قادر به پاسخگویی کافی و موثر به تقاضاهای فزاینده نیستند. این امر نیاز به ایجاد یک موسسه مالی نوآور به منظور پوشش دادن به شکاف‌های موجود را آشکار نمود. در پاسخ به این نیاز حیاتی، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با تعهد به تقویت توسعه فراگیر و پایدار به لحاظ زیست‌محیطی، شکل گرفت.

هدف اصلی این گزارش، ارائه شناختی از ساختار و ساز و کارهای عملیاتی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با بررسی چارچوب حکمرانی، فرایندهای تصمیم‌گیری و اولویت‌های راهبردی آن است. علاوه بر این، گزارش حاضر، به دنبال تجزیه و تحلیل شیوه‌های وام‌دهی و استراتژی‌های سرمایه‌گذاری بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی و ارزیابی تأثیر آن بر پروژه‌های زیرساختی در سراسر قاره آسیا است.

۱. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا: شکل‌گیری و تحول

ایده اولیه تاسیس بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، توسط دولت چین در سال ۲۰۱۳ و به‌عنوان پاسخی به نیازهای رو به رشد توسعه زیرساختی در آسیا ارائه شد. هدف از این پیشنهاد، ایجاد یک بانک توسعه‌ای چندجانبه بود که تامین مالی پروژه‌های زیربنایی در منطقه را برعهده گیرد.

دولت چین پس از ارائه پیشنهاد اولیه، رایزنی‌ها و تلاش‌های گسترده‌ای را با سایر کشورهای آسیایی و اعضای بالقوه موسس آغاز کرد. این رایزنی‌ها پیرامون بحث و مذاکره در مورد سنجش میزان علاقه، رسیدگی به نگرانی‌ها و جلب حمایت به منظور تاسیس بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی بود.

در همین راستا و به منظور رسمیت بخشیدن به قصد و تعهد اعضای بالقوه موسس، یک یادداشت تفاهم (MoU) تدوین شد. بر اساس این تفاهم‌نامه، اهداف، ساختار حکمرانی، معیارهای عضویت و دیگر جنبه‌های کلیدی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی تعیین و تشریح شد. در واقع این یادداشت تفاهم، به‌عنوان سند و چارچوبی برای تاسیس این بانک شناخته می‌شود. در قالب همین تفاهم‌نامه، کشورهای علاقه‌مند به عضویت در بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، قصد و تعهد خود را با امضای آن ابراز کردند؛ اعضای موسس با پذیرش مشارکت در سرمایه‌گذاری، به عنوان سهامداران بانک شناخته می‌شوند. در همین راستا ساختار سهامداری، ایجاد و حقا اشتراک سرمایه و حق رای هر یک از اعضا مشخص شد.

مفاد موافقت‌نامه نیز بر اساس تفاهم‌نامه و در پی مذاکرات بیشتر تدوین شد. این مواد، چارچوب قانونی و جزئیات عملیاتی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی را تشریح کرده و جنبه‌های مختلفی از جمله اهداف، ساختار حکمرانی، فرایندهای تصمیم‌گیری، معیارهای عضویت، ساختار سرمایه، سیاست‌های تامین مالی پروژه و سیاست‌های عملیاتی بانک را پوشش می‌دهند.

هر یک از اعضای موسس، مواد موافقت‌نامه را در کشور خود از طریق فرایندهای قانونی مربوطه به تصویب رسانده‌اند. مفاد موافقت‌نامه پس از تایید و تصویب موافقت‌نامه از سوی تعداد مورد نیاز و کافی از کشورها، لازم‌الاجرا و به طور قانونی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به‌عنوان یک موسسه مالی بین‌المللی تاسیس شد.

بالاترین مرجع تصمیم‌گیری و مدیریت بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، شورای حکام این بانک است که متشکل از نمایندگان کشورهای عضو می‌باشد. هیئت‌مدیره که توسط کشورهای عضو انتخاب می‌شوند، مسئول عملیات و تصمیم‌گیری روزانه بانک است؛ رئیس بانک را انتخاب می‌کند و اقدام به ارائه

راهنمایی‌های استراتژیک می‌کند.

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، توجه خود را بر ایجاد آمادگی عملیاتی متمرکز کرده است؛ این آمادگی شامل توسعه سیاست‌ها، رویه‌ها و دستورالعمل‌ها به منظور گزینش، ارزیابی و اجرای پروژه‌های مختلف است. علاوه بر این، بخش‌هایی را به منظور مدیریت موثر عملیات خود ایجاد و کارکنانی را استخدام کرده است.

پس از طی روند عملیاتی شدن، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی شروع به پذیرش پیشنهادات پروژه و تامین مالی برای پروژه‌های زیربنایی در کشورهای عضو کرده است. بانک، پروژه‌های پیشنهادی را بر اساس سیاست‌ها و معیارهای خود مورد ارزیابی قرار داده و نهایتاً برخی از آنها را انتخاب کرده و برای اجرای آنها، اقدام به ارائه کمک‌های مالی و کارشناسی فنی می‌کند.

از سوی دیگر بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با سایر بانک‌های توسعه چندجانبه، مؤسسات توسعه‌ای منطقه‌ای و سازمان‌های بین‌المللی به منظور تقویت همکاری، اشتراک دانش و همچنین ایجاد هماهنگی در زمینه رسیدگی به نیازهای زیرساختی در آسیا همکاری می‌کند. این نهاد به منظور حمایت از توسعه پایدار در منطقه و همچنین به حداکثر رساندن نتایج تامین مالی خود، فعالانه در ترتیبات تامین مالی مشترک، مشارکت می‌کند.

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، یک ساختار حکمرانی مستمر ایجاد کرده که به طور پیوسته، عملیات، سیاست‌ها و استراتژی‌های خود را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و به منظور ارتقا اثربخشی، افزایش میزان پاسخگویی و تاثیرات آن، از کشورهای عضو و ذینفعان پروژه، به طور مرتب بازخورد دریافت می‌کند. در واقع این بانک، پروژه‌ها و برنامه‌های خود را به طور منظم مورد بررسی قرار می‌هد تا از میزان هماهنگی آنها با ماموریت‌های خود و همچنین از تامین نیازهای در حال تحول کشورهای عضو اطمینان حاصل کند.^۱

۲. ساختار نهادی

ساختار نهادی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، شامل چندین رکن کلیدی است که در جهت پیگیری اهداف بانک، با یکدیگر همکاری می‌کنند؛ این ارکان عبارتند از:

- شورای حکام

شورای حکام، بالاترین مرجع تصمیم‌گیری بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به شمار می‌رود. این بخش، متشکل از نمایندگان هر یک از کشورهای عضو و معمولاً در سطح وزیران است. وظایف شورای حکام، عبارت است از: ارائه رهنمودهای استراتژیک، تصویب سیاست‌های اصلی بانک و تعیین رئیس بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی.

• رئیس

رئیس، مدیر اجرایی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی است و مسئولیت مدیریت و اداره کل بانک را برعهده دارد. رئیس بانک، توسط شورای حکام انتخاب می‌شود و به‌عنوان نماینده بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی فعالیت می‌کند.

• هیئت مدیره

هیئت مدیره، مسئولیت اجرای عملیات روزانه بانک را برعهده دارد. این هیئت، شامل دوازده مدیر، از جمله رئیس بانک است. هیئت مدیره، متشکل از نمایندگان کشورهای عضو است و در مورد تصویب پروژه‌ها، سیاست‌ها و سایر موارد عملیاتی تصمیم‌گیری می‌کند.

• معاونان رئیس

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، چندین معاون دارد که بر بخش‌ها و وظایف خاص در بانک نظارت می‌کنند. این بخش‌ها شامل عملیات سرمایه‌گذاری، استراتژی و سیاست، امور مالی، مدیریت ریسک و مدیریت روزمره است.

• تیم‌ها و بخش‌های پروژه

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، دارای تیم‌های پروژه و بخش‌هایی است که مسئولیت ارزیابی، اجرا و نظارت بر پروژه‌ها را برعهده دارند. این تیم‌ها، پروژه‌های پیشنهادی را مورد ارزیابی تخصصی قرار می‌دهند و پس از انجام بررسی‌های لازم و حصول اطمینان از انتخاب پروژه‌های مناسب، پیشنهاد ارائه حمایت مالی بانک از پروژه‌های زیرساختی با کیفیت بالا و پایدار را مطرح می‌کنند.

• دفاتر منطقه‌ای

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، در بخش‌های مختلف قاره آسیا، دفاتر منطقه‌ای تاسیس

کرده است تا از این طریق، برقراری تعامل با کشورهای عضو و سهامداران پروژه در سطح منطقه تسهیل گردد. این دفاتر، به‌عنوان نقاط تماس و هماهنگی محلی برای توسعه و اجرای پروژه‌ها عمل می‌کنند.^۱

بانک دارای دو دفتر منطقه‌ای در محیط همسایگی ایران است: ۱- دفتر منطقه‌ای ابوظبی که در سال ۲۰۱۹ افتتاح شد و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، مصر، اردن و عراق را پوشش می‌دهد؛ ۲- دفتر منطقه‌ای تاشکند که در سال ۲۰۲۱ افتتاح شد و کشورهای حوزه آسیای مرکزی را پوشش می‌دهد. این دفتر به کشورهای آذربایجان، قزاقستان، جمهوری قرقیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان خدمات‌رسانی می‌کند.^۲

• کمیته‌ها و کارگروه‌ها

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، از کمیته‌ها و کارگروه‌های مختلفی تشکیل شده که هر یک بر حوزه‌های خاصی از عملیات بانکی مانند سرمایه‌گذاری، مدیریت ریسک، اخلاقیات و حکمرانی تمرکز دارند. وظیفه این کمیته‌ها و کارگروه‌ها، ارائه توصیه، مشاوره تخصصی و راهنمایی به منظور تصمیم‌گیری صحیح در مورد پروژه‌ها و اجرای موثر آنهاست.

• حسابرس خارجی و دفتر ارزیابی مستقل

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به منظور حصول اطمینان از ایجاد شفافیت و پاسخگویی مطلوب، یک حسابرس خارجی را برای انجام ممیزی صورت‌های مالی به کار گرفته است. دفتر ارزیابی مستقل، به ارزیابی سیاست‌ها، رویه‌ها و عملکرد پروژه‌های موردتایید بانک می‌پردازد تا ارزیابی‌های مستقل و درس‌های آموخته شده از آنها را ارائه نماید.

• کشورهای عضو و سهامداران

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، متشکل از کشورهای عضوی است که سرمایه خود را به اشتراک می‌گذارند و سهامداران بانک محسوب می‌شوند. هر یک از کشورهای عضو، دارای تعداد معینی سهام در بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی هستند که این امر میزان حق‌رای و نفوذ آن کشور در فرایند تصمیم‌گیری را تعیین می‌کند.^۳ در ادامه، به سهامداران کلیدی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا و میزان حق‌رای هر یک از آنها اشاره خواهد شد:

1- <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/AIIB-Expands-Global-Presence.html>.

2- <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2021/AIIB-Launches-First-Regional-Office-for-Central-Asia-in-Tashkent.html>.

3- <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>

- **چین:** بزرگ‌ترین سهامدار با ۳۰٫۶۹ درصد حق رای
- **هند:** دومین سهامدار بزرگ با ۸٫۶ درصد رای
- **روسیه:** ۶٫۷ درصد حق رای
- **آلمان:** ۴٫۶ درصد حق رای
- **کره جنوبی:** ۳٫۸ درصد حق رای
- **استرالیا:** ۳٫۸ درصد حق رای
- **فرانسه:** ۳٫۴ درصد حق رای
- **اندونزی:** ۳٫۴ درصد حق رای
- **بریتانیا:** ۳٫۱ درصد حق رای
- **ترکیه:** ۲٫۶ درصد حق رای
- **ایتالیا:** ۲٫۶۵ درصد حق رای
- **عربستان سعودی:** ۲٫۶ درصد حق رای
- **پاکستان:** ۱٫۰۶ درصد حق رای
- **تایلند:** ۱٫۴۷ درصد حق رای
- **کانادا:** ۱٫۲ درصد حق رای
- **اسپانیا:** ۱٫۸۱ درصد حق رای

این بانک دارای سرمایه اولیه ۱۰۰ میلیارد دلار است. سهم رای اعضا، بر اساس میزان سرمایه آن‌ها تعیین می‌شود. چین به‌عنوان بزرگ‌ترین سهامدار، دارای بیش از یک چهارم از کل حق‌رای‌ها می‌باشد. سایر سهامداران عمده را اقتصادهای پیشرفته و اقتصادهای نوظهور آسیایی تشکیل می‌دهند. سرمایه مجاز و سرمایه پذیرفته‌شده بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در سال ۲۰۲۲ به شرح زیر است:

سرمایه مجاز: ۱۰۰ میلیارد دلار

سرمایه مشترک: ۸۱,۱ میلیارد دلار

از این میزان، ۴۴,۸ میلیارد دلار سرمایه پرداخت‌شده از اعضا و ۳۶,۳ میلیارد دلار سرمایه قابل پرداخت است.^۱

۳. بانک زیرساخت آسیایی در محیط عملیاتی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از زمان آغاز به کار خود در سال ۲۰۱۶، تحولات قابل توجهی را پشت سر گذاشته است. این نقاط عطف، رشد و تکامل؛ بانک را به‌عنوان یک بازیگر مهم در تامین مالی ساخت زیرساخت‌ها در منطقه آسیا برجسته کرده‌اند. در ادامه به برخی از نقاط عطف و پیشرفت‌های کلیدی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی اشاره خواهد شد:

- **آغاز فعالیت:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در سال ۲۰۱۶ با ۵۷ عضو مؤسس تاسیس شد. سرمایه مجاز اولیه بانک، ۵۰ میلیارد دلار بود که این رقم در سال ۲۰۱۹، به ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش پیدا کرد. ساختار سرمایه بانک شامل ۲۰ درصد سرمایه پرداخت شده و ۸۰ درصد سرمایه قابل پرداخت است.^۲
- **پروژه‌های اولیه:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، اولین پروژه‌های خود را در سال ۲۰۱۶ مورد تایید قرار داد. این پروژه‌ها شامل اعطای وام یک میلیارد دلاری به منظور حمایت از ساخت خط آهن سریع‌السیر در اندونزی و اعطای وام ۱,۵ میلیارد دلاری برای حمایت از ساخت پروژه برق-آبی در تاجیکستان بود.^۳
- **افزایش تعداد اعضا:** تعداد اعضای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از زمان تاسیس تاکنون، به سرعت افزایش یافته است؛ به نحوی که این بانک تا زمان نگارش این گزارش دارای ۱۰۹ عضو است.^۴
- **تامین مالی پروژه:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، تامین مالی طیف گسترده‌ای از پروژه‌های زیربنایی در آسیا را فراهم کرده است. این پروژه‌ها شامل جاده‌ها، راه آهن، بنادر، نیروگاه‌ها و شبکه‌های مخابراتی است.

1 - https://www.aiib.org/en/about-aiib/who-we-are/our-work/_download/authorized-capital-stock/2022-Jan-authorized-capital-stock.pdf.

2 - <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10154>

3 - <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2016/AIIBs-Board-of-Directors-Approves-%24509-M-Financing-for-its-First-4-Projects-Power-Transport-and-Urban-Investments-span-South-Southeast-and-Central-Asia.html>

4 - <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>

- **استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، مدعی است که استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی بالایی را برای پروژه‌های خود تعیین کرده است. در واقع بانک می‌کوشد تمامی پروژه‌ها را از نظر تاثیرات زیست‌محیطی و اجتماعی مورد ارزیابی جدی قرار داده و هرگونه تاثیر زیست‌محیطی و اجتماعی منفی را کاهش دهد.

- **بازیگر مهم در بخش زیرساخت‌ها:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، مدعی است که به یک بازیگر مهم در بازار جهانی تامین مالی زیرساخت تبدیل شده است. این بانک تامین مالی طیف گسترده‌ای از پروژه‌های زیرساختی در آسیا را صورت داده است و استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی بالایی را برای پروژه‌های خود در نظر گرفته است. احتمالاً نقش این بانک طی سال‌های آینده در توسعه زیرساخت‌ها در آسیا، همچنان تداوم خواهد یافت.

موفقیت‌ها و پیشرفت‌های بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از زمان آغاز به کار تاکنون، نشان‌دهنده رشد سریع و نفوذ فزاینده آن به‌عنوان یک موسسه مالی توسعه‌ای برجسته در آسیاست. تعهد بانک به توسعه پایدار، مشارکت با سایر MDBs و گسترش سبد وام‌دهی، سبب شده این بانک به بازیگری تاثیرگذار در تامین بخشی از نیازهای زیرساختی حیاتی در سراسر منطقه تبدیل شود. مشارکت بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در امور مالی پایدار از جمله انتشار اوراق قرضه سبز و آبی، نشان‌دهنده نقش آن در حمایت از پروژه‌های سازگار با محیط زیست و مسئولیت اجتماعی آن است. علاوه بر این، توانایی بانک به منظور انطباق‌پذیری و پاسخگویی به چالش‌های جهانی مانند شیوع کووید ۱۹، نقش آفرینی موثر آن در مواقع بحرانی را برجسته ساخته است.

از منظر برخی از کارشناسان، گسترش عضویت بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی حتی از میان کشورهای غیرآسیایی، حاکی از جذابیت گسترده و شناخت اهمیت آن در فراتر از منطقه آسیاست. از سوی دیگر، همکاری با سایر موسسات مالی بین‌المللی نیز نشان‌دهنده تمایل بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی برای "اقدام جمعی" در راستای رسیدگی به چالش‌های توسعه‌ای است. به طور کلی بررسی نقاط عطف و تحولات کلیدی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، نشان‌دهنده ظهور این بانک به‌عنوان یک شریک حیاتی در حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و رشد پایدار در آسیا و حتی فراتر از آن است.^۲

۴. اهداف و کارکردهای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی

همان‌گونه که اشاره شد، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، یک بانک توسعه چندجانبه است که

1- Multilateral Development Bank

2- <https://www.aiib.org/en/about-aiib/key-functions/index.html>

ماموریت اصلی آن، گسترش توسعه اقتصادی پایدار، ایجاد ثروت و ارتقای شبکه ارتباطات زیرساختی در آسیاست. وظایف و حوزه‌های اصلی بانک، بر تامین مالی پروژه‌های زیربنایی و ارتقای همکاری‌های منطقه‌ای متمرکز است. عملکردهای کلیدی و حوزه‌های تمرکز این بانک عبارتند از:

• تامین مالی زیرساخت

یکی از وظایف اولیه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، تامین مالی برای پروژه‌های زیربنایی در کشورهای عضو آن است. این پروژه‌ها بخش‌های مختلفی از جمله حمل‌ونقل، انرژی، تامین آب، فاضلاب، مخابرات و توسعه شهری را در برمی‌گیرد. در واقع هدف این بانک، رفع موانع قابل توجه در بخش زیرساخت‌ها و کاهش شکاف عمیق در بخش زیرساخت آسیاست که این اقدامات از طریق حمایت از پروژه‌هایی صورت می‌پذیرد که باعث گسترش شبکه ارتباطی، ترویج رشد اقتصادی و بهبود کیفیت زندگی مردم منطقه می‌شود.^۱

• توسعه پایدار

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به اصول توسعه پایدار متعهد است؛ به این معنی که به دنبال تامین مالی پروژه‌هایی است که اثرات مثبت اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بر جای می‌گذارند. شایان توجه است که این بانک، عواملی مانند پایداری محیطی، فراگیر بودن اجتماعی و قابلیت اقتصادی را در ارزیابی‌های خود از پروژه‌ها مورد توجه قرار می‌دهد.

در واقع بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با اعمال چارچوب‌های زیست‌محیطی و اجتماعی، ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی را در طراحی و اجرای پروژه‌ها لحاظ کرده و از انطباق پروژه‌ها با استانداردهای بین‌المللی، اطمینان حاصل می‌کند.^۲

• اتصالات منطقه‌ای

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، بر اهمیت توسعه شبکه ارتباطی منطقه‌ای به منظور افزایش یکپارچگی اقتصادی و توسعه در آسیا تاکید می‌کند. از همین رو این بانک از پروژه‌هایی حمایت می‌کند که امکان اتصالات و ایجاد ارتباط در داخل کشورها و میان آن‌ها مانند احداث زیرساخت‌های حمل‌ونقل فرامرزی، اتصالات انرژی و ارتباطات دیجیتالی را فراهم می‌کند. از منظر بانک، ارتقای شبکه ارتباطات منطقه‌ای، می‌تواند به گسترش تجارت، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی

1-<https://www.aiib.org/en/projects/themes/sectors/index.html>.

2-<https://www.aiib.org/en/policies-strategies/key-policies/environment-and-social-policy/index.html>.

در منطقه منجر شود.

• مشارکت بخش خصوصی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، فعالانه با بخش خصوصی به منظور تامین مالی پروژه‌های زیربنایی همکاری می‌کند. این بانک قصد دارد از طریق مشارکت با سرمایه‌گذاران و شرکت‌های خصوصی، از منابع مالی و تخصص بیشتری در پروژه‌های خود بهره بگیرد. علاوه بر این، مشارکت با بخش خصوصی، موجب ارتقا نوآوری و کارایی در توسعه زیرساخت‌ها می‌شود. در همین راستا بر مبنای آمارها تا دسامبر ۲۰۲۲، حدود ۲۵ درصد از تامین مالی این بانک، با مشارکت با بخش خصوصی انجام شده است. در مجموع، BIIA از زمان آغاز عملیات خود در سال ۲۰۱۶ تا پایان سال ۲۰۲۲، ۹۷ پروژه به ارزش ۳۱٫۶ میلیارد دلار را تامین مالی کرده است. از این میان، ۷٫۸ میلیارد دلار به پروژه‌های غیردولتی یا دولتی با حمایت مالی خصوصی یا مشارکت‌های دولتی و خصوصی اختصاص داشته است. بنابراین، حدود ۲۵ درصد (۷٫۸ میلیارد دلار از ۳۱٫۶ میلیارد دلار) از حجم تامین مالی توسط بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با مشارکت بخش خصوصی انجام شده است.^۱

• ظرفیت‌سازی و کمک‌های فنی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، کمک‌های فنی و پشتیبانی از ظرفیت‌سازی را به منظور افزایش توانایی کشورهای عضو در تهیه، اجرا و مدیریت موثر پروژه‌های زیربنایی خود ارائه می‌دهد. این ابتکارات ظرفیت‌سازی شامل آموزش، به اشتراک‌گذاری دانش و ارائه مشاوره برای ارتقای توسعه پروژه‌ها می‌شود.

• تامین مالی و همکاری مشترک

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با هدف تامین مالی پروژه‌های زیربنایی، اقدام به همکاری با سایر بانک‌های توسعه چندجانبه (MDBs) و مؤسسات مالی بین‌المللی می‌کند. این رویکرد مشارکتی، به تجمیع و تخصص منابع کمک کرده و منجر به اجرای پروژه‌های تاثیرگذارتر و موفق‌تر می‌شود. در همین راستا، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با نهادهای مالی چندجانبه‌ای مانند بانک جهانی، بانک توسعه آسیایی^۲ (ADB) و بانک اروپایی بازسازی و توسعه^۳ (EBRD) به منظور

1- <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/AIIB-Approves-97-Projects-Totalling-USD31.6-Billion-to-Foster-Economic-Recovery.html>.

2- Asian Development Bank

3- European Bank for Reconstruction and Development

حصول اطمینان از تامین مالی جامع پروژه‌های مشترک، همکاری می‌کند.^۱

• رسیدگی به چالش‌های فرامرزی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی مدعی است که چالش‌های فرامرزی که نیازمند اتخاذ راه‌حل‌های منطقه‌ای هستند را شناسایی کرده و در جهت رفع آن‌ها تلاش می‌کند. این چالش‌ها ممکن است شامل تغییرات آب و هوایی، تخریب محیط‌زیست، مدیریت آب و کسب آمادگی در برابر بلایای طبیعی باشد. در واقع بانک، از پروژه‌هایی با پیامدهای گسترده و فرامرزی حمایت می‌کند که به ثبات و همکاری منطقه‌ای کمک می‌کنند.^۲

به طور خلاصه، وظایف اصلی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، با محوریت تامین مالی پروژه‌های زیربنایی پایدار، ارتقای اتصالات منطقه‌ای، مشارکت با بخش خصوصی و ارائه کمک‌های فنی به کشورهای عضو انجام می‌گیرد. در همین راستا، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، این کارکردها را با هدف پیشبرد توسعه اقتصادی و بهبود کیفیت سطح زندگی مردم آسیا همراه با رعایت استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی، به انجام می‌رساند.

۵. نقش بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در حمایت از پروژه‌های زیرساختی پایدار

نقش بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در حمایت از پروژه‌های زیربنایی پایدار را می‌توان در سه جنبه اصلی طبقه‌بندی کرد:

• تامین منابع مالی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، تامین مالی پروژه‌های مبتنی بر توسعه پایدار را با تمرکز بر انرژی‌های تجدیدپذیر، حمل‌ونقل پاک، سازگاری با تغییرات آب و هوایی و توسعه شهری سازگار با محیط‌زیست، در اولویت کاری خود قرار می‌دهد. در واقع سرمایه‌گذاری‌های بانک در زیرساخت‌های پایدار، به کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، افزایش بهره‌وری انرژی و گسترش فناوری‌های کم‌کربن کمک می‌کند.

به طور کلی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، با پذیرش عضویت ۱۰۶ کشور در آن و امکان افزایش تعداد اعضا طی سال‌های آتی، از منابع مالی لازم به منظور تحت پوشش قرار دادن

1- <https://www.aiib.org/en/projects/themes/co-financing/index.html>.

2- <https://www.aiib.org/en/about-aiib/our-approach/index.html>.

شکاف‌های مالی در ساخت زیرساخت‌های آسیا برخوردار است؛ به نحوی که پیش‌بینی می‌شود که منابع مالی این بانک در آینده، به بیش از ۱ تریلیون دلار در سال برسد.^۱

• به اشتراک‌گذاری دانش و تخصص

همان‌گونه که اشاره شد، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، با کشورهای عضو و سایر شرکای خود در زمینه به اشتراک‌گذاری دانش و تخصص در زمینه توسعه زیرساخت‌های پایدار، همکاری می‌کند. در این راستا بانک، اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی و ارائه کمک‌های فنی به منظور ارتقای ظرفیت کشورها در بهره‌گیری از شیوه‌ها و فناوری‌های پایدار در احداث پروژه‌های زیرساختی می‌کند.

در واقع بانک امیدوار است که با به اشتراک‌گذاری بهترین شیوه‌ها و درس‌های آموخته‌شده از پروژه‌های قبلی، ظرفیت کشورهای عضو را به طور موثری به منظور طراحی و اجرای پروژه‌های پایدار، افزایش دهد.

• ترویج حکمرانی خوب

بانک از طریق پیگیری جدی چارچوب‌های زیست‌محیطی و اجتماعی و همچنین اتخاذ سیاست‌های شفاف‌سازی و پاسخگویی در پروژه‌های خود، تاکید زیادی بر حکمرانی خوب دارد. بانک مدعی است که با پیگیری چارچوب‌های اجتماعی و زیست‌محیطی، مسئله انطباق پروژه‌ها با استانداردها و اتخاذ بهترین شیوه‌های بین‌المللی را تضمین کرده و از زیستگاه‌های طبیعی، تنوع‌زیستی و حقوق جوامع آسیب‌دیده محافظت می‌کند. در واقع، بانک با پیگیری سیاست‌های منطبق با ایجاد شفافیت و پاسخگویی، در پی تضمین این موضوع است که پروژه‌ها به شیوه‌ای منصفانه و شفاف مدیریت شوند که منجر به افزایش تعامل و اعتماد میان بانک و ذینفعان شود.

این نکته حائز اهمیت فراوان است که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از زمان آغاز به کار تاکنون، پیشرفت‌های قابل توجهی در حمایت از پروژه‌های زیرساختی پایدار در آسیا کسب کرده است؛ در همین راستا، این بانک به تنهایی تامین مالی بیش از ۱۰۰ پروژه در ۲۵ کشور جهان به ارزش بیش از ۲۰ میلیارد دلار را فراهم کرده است که بخش‌های مختلفی از جمله انرژی، حمل‌ونقل، آب و توسعه شهری را پوشش می‌دهند. نمونه‌هایی از حمایت بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از پروژه‌های زیرساختی پایدار در آسیا عبارتند از:

1- <https://www.adb.org/publications/asia-infrastructureneeds#:~:text=The%20infrastructure%20investment%20gap%20of%80%94the,climate%20mitigation%20and%20adaptation%20costs.>

- تامین مالی یک خط متروی جدید در پکن که از انرژی‌های تجدیدپذیر بهره می‌گیرد و انتظار می‌رود انتشار گازهای گلخانه‌ای را تا ۱,۴ میلیون تن در سال کاهش دهد.
 - حمایت از ساخت نیروگاه آبی جدید در لائوس که منجر به تولید انرژی پاک و تامین برق برای بیش از ۱ میلیون نفر در منطقه می‌شود.
 - تامین مالی ساخت یک تصفیه‌خانه جدید آب در اندونزی به منظور بهبود کیفیت آب و فراهم کردن دسترسی به آب آشامیدنی سالم برای بیش از ۱ میلیون نفر.
- در واقع بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، می‌کوشد از طریق تعهد خود به احداث زیرساخت‌های پایدار، به توسعه اقتصادی و اجتماعی و در عین حال حفاظت از محیط زیست منطقه کمک کند. در همین راستا، اقدامات مستمر این بانک در تامین مالی و توسعه ابتکارات پایدار را می‌توان در قالب پیشرو بودن آن در تقویت و توسعه زیرساخت‌های پایدار در آسیا تحلیل نمود.

۶. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در مقایسه با سایر نهادهای مالی چندجانبه

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از زمان تاسیس خود در سال ۲۰۱۶ به‌عنوان یک بانک توسعه چندجانبه نسبتاً جدید و منحصر به فرد مشهور شده است. این بانک در مقایسه با سایر موسسات مانند بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی (ADB)، از ویژگی‌های متمایزی برخوردار است. این ویژگی‌ها عبارتند از:

- **اتخاذ رویکرد آسیامحور:** تمرکز اولیه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، بر توسعه زیرساخت‌ها در آسیا قرار دارد؛ منطقه‌ای که در حال رشد سریع اقتصادی و شهرنشینی است. در واقع بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با تمرکز فعالیت خود بر رفع نیازها و چالش‌های خاص کشورهای آسیایی، پروژه‌های خود را متناسب با نیازهای منحصر به فرد آنها تنظیم می‌کند.
- **حکمرانی فراگیر:** تمرکز و تاکید بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی بر ساختار حکمرانی فراگیر، آن را نسبت به برخی دیگر از بانک‌های توسعه چندجانبه موجود، متمایز کرده است. در واقع این بانک، مدعی است که پیگیری حکمرانی خوب و فراگیر از سوی آن، به کشورهای کوچک‌تر عضو اجازه می‌دهد تا از تاثیرگذاری بیشتری در تصمیم‌گیری‌های خود برخوردار باشند و از این طریق، از عدم تسلط اقتصادهای بزرگ بر فرایند تصمیم‌گیری‌ها اطمینان حاصل کنند.^۱

• **تصمیم‌گیری کارآمد:** بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی مدعی است که چابکی، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری آن در فرایند تصمیم‌گیری‌ها، این بانک را نسبت به بسیاری دیگر از موسسات بزرگ‌تر و معتبرتر، متمایز و برجسته ساخته است. نکته شایان توجه آن است که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از این پتانسیل و توان برخوردار است که ضمن شناسایی سریع نیازهای نوظهور زیرساختی در منطقه، پروژه‌های مناسب را به سرعت مورد تایید قرار داده و تامین مالی آن‌ها را انجام دهد.^۱

۷. فرایند تامین مالی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی

همان‌گونه که پیشتر اشاره شد، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، خود را به تامین مالی پروژه‌های توسعه زیرساخت‌های پایدار در آسیا از طریق یک فرایند وام‌دهی سیستماتیک و جامع متعهد می‌داند. این فرایند از منظر بانک، بر پایه اصول و معیارهای خاصی انجام می‌شود تا از هماهنگی پروژه‌های تامین مالی شده با اهداف مورد نظر این بانک، اطمینان حاصل شود و به رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی منطقه کمک کند. در ادامه، فرایند تامین مالی بانک و معیارهایی اتخاذ شده به منظور ارزیابی پروژه‌های بالقوه، مورد واکاوی قرار خواهد گرفت:

۱. **شناسایی و آماده‌سازی پروژه:** گام نخست در فرایند وام‌دهی، با شناسایی و آماده‌سازی پرونده پروژه‌های بالقوه آغاز می‌شود. این پروژه‌ها می‌توانند توسط دولت‌ها، نهادهای بخش خصوصی یا سایر سازمان‌های واجد شرایط پیشنهاد شوند. نکته حائز اهمیت در این مرحله، شناسایی و بررسی پروژه‌هایی است که با اولویت‌های استراتژیک و اهداف توسعه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی همسویی داشته باشد.

۲. **ارزیابی پروژه و بررسی دقیق:** در این مرحله، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی یک ارزیابی دقیق از پروژه‌های پیشنهادی صورت می‌دهد. این ارزیابی جامع، شامل ارزیابی جنبه‌های فنی، مالی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. در واقع، تیم کارشناسان بانک، امکان‌سنجی پروژه، اثرات بالقوه و خطرات مرتبط با آن‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهند.

۳. **همسویی با اهداف بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی:** پروژه‌ها از نظر همسویی با اولویت‌های استراتژیک بانک که شامل ارتقای زیرساخت‌های پایدار، تقویت همکاری و اتصال منطقه‌ای، افزایش پایداری زیست‌محیطی و اجتماعی و همچنین حمایت از مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌ها است، به طور کامل مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

1 - <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/index.html>

۴. **دوام مالی و اقتصادی**^۱: بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، قابلیت‌های مالی و اقتصادی هر پروژه را به دقت مورد بررسی قرار می‌دهد تا از قابلیت بازدهی کافی و مناسب پروژه به منظور بازپرداخت وام و دستیابی به نتایج توسعه‌ای آن، اطمینان حاصل کند.
۵. **تاثیر اجتماعی و زیست‌محیطی**: بررسی تأثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی پروژه‌ها، بخشی از ملاحظات حیاتی بانک است؛ در همین راستا بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، اثرات بالقوه پروژه بر جوامع، معیشت و محیط‌زیست را با هدف پایبندی به استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی بین‌المللی مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
۶. **مشاوره و مشارکت ذینفعان**^۲: بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در طول فرایند بررسی، اقدام به مشاوره و تعامل اثربخش با ذینفعان، جوامع محلی و مقامات مربوطه می‌کند تا ضمن دریافت دیدگاه‌ها و نظرات آن‌ها، بازخورد ایشان در طراحی پروژه را به کار گیرد.
۷. **ارزیابی و کاهش ریسک**: بانک، ریسک‌های بالقوه مرتبط با پروژه را شناسایی می‌کند و اقدامات مناسب در جهت کاهش ریسک را به منظور حفاظت از منابع مالی و توسعه‌ای بانک اتخاذ می‌کند.
۸. **ساختار پروژه و تامین مالی**: بر اساس ارزیابی‌های انجام شده و پس از طی مراحل قبلی، بانک با پیشنهاددهنده پروژه به منظور طراحی و اجرای ساختار تامین مالی همکاری می‌کند. این ساختار ممکن است شامل تامین مالی مشترک با سایر شرکای توسعه‌ای، نهادهای بخش خصوصی یا دولت‌ها باشد.
۹. **تایید هیئت مدیره**: پس از ارزیابی کامل پروژه و نهایی شدن ساختار تامین مالی، پروژه مراحل تایید داخلی را طی می‌کند. در همین راستا هیئت‌مدیره بانک، پروژه پیشنهادی را بررسی و نهایتاً مورد تایید قرار می‌دهد.
۱۰. **پرداخت وام و نظارت**^۳: پس از تایید نهایی هیئت مدیره، قرارداد وام امضا شده و وجوه وام برای احداث پروژه، پرداخت می‌شود. در ادامه، بانک به طور فعال پیشرفت پروژه را مورد نظارت و ارزیابی قرار می‌دهد تا از پایبندی کامل طرف یا طرف‌های مقابل نسبت به تعهدات مندرج در توافق، اطمینان حاصل کند و در صورت نیاز، اقدام به ارائه پشتیبانی می‌کند.

1- Financial and Economic Viability

2- Consultation and Stakeholder Engagement

3- Loan Disbursement and Monitoring

۱۱. **تکمیل و ارزیابی پروژه:** بانک پس از تکمیل پروژه، نتایج و تاثیرات پروژه را ارزیابی کرده و عملکرد آن را در قبال اهداف تعیین شده اولیه، مورد بررسی قرار می‌دهد؛ علاوه بر این، آموزه‌ها و تجربه کسب شده به منظور بهره‌گیری در پروژه‌های آتی، مورد کندوکاو قرار می‌گیرد.^۱

در واقع فلسفه وجودی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، همسویی تمامی پروژه‌های پیشنهادی با اتصالات زیربنایی و توسعه اقتصادی در آسیا را ایجاب می‌کند. افزون بر این، مسئله پایداری زیست‌محیطی، عامل کلیدی و تعیین‌کننده‌ای به شمار می‌رود. بانک، پروژه‌ها را در مرحله ابتدایی مورد ارزیابی جدی قرار می‌دهد تا از پایداری زیست‌محیطی، سبز بودن و انعطاف‌پذیری پروژه‌ها در مقابل تغییرات آب و هوایی اطمینان حاصل کند. در این روند، اولویت با پروژه‌هایی است که شکاف‌های زیرساختی حیاتی را پر کرده، امکان رشد را فراهم کرده، موجب افزایش یکپارچگی منطقه‌ای شده، از فناوری‌های نوآورانه استفاده کرده و از طریق مشارکت بخش‌های دولتی و خصوصی، دسترسی به سرمایه مالی را افزایش می‌دهند. علاوه بر این بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، میزان آمادگی اجرای پروژه و ظرفیت‌های اجرایی آن را در نظر می‌گیرد؛ در همین راستا، پروژه باید با قوانین، مقررات و استانداردهای کشور طرف حساب، مطابقت داشته باشد. از همین رو در اوایل فرایند، ذینفعان مورد مشاوره و مشورت قرار می‌گیرند تا نگرش آنان نسبت به انجام پروژه در نظر گرفته شود.^۲

همان‌گونه که اشاره شد، این بانک به منظور ارزیابی و به حداقل رساندن آسیب‌های محیطی یا اجتماعی پروژه‌ها، از پادمان‌های زیست‌محیطی و اجتماعی ویژه‌ای تبعیت می‌کند. در همین راستا بانک در مراحل اولیه، ضمن بررسی و ارزیابی دقیق پروژه‌ها، آن‌ها را بر اساس سطوح خطر زیست‌محیطی و اجتماعی در سه رده A (پرخطر)، رده B (با ریسک متوسط) و رده C (کم‌خطر) دسته‌بندی می‌کند.

بر اساس پادمان‌های بانک، پروژه‌های رده A به ارزیابی کامل اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی (ESIA)^۳ نیاز دارند. در همین راستا بانک، فرایند برآورد اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی، جایگزین‌های پروژه و داده‌های پایه را بررسی می‌کند، اثرات را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و یک برنامه مدیریت زیست‌محیطی و اجتماعی (ESMP)^۴ به همراه سیستم‌های نظارتی و برنامه‌های اجرایی را طراحی می‌کند.

برخی از شاخص‌ها در ارزیابی پروژه‌ها، عبارتند از: اسکان مجدد غیرارادی، بررسی تاثیرات پروژه بر مردم بومی، نیروی کار، سلامت و ایمنی جامعه، تنوع‌زیستی و اثرات فرهنگی. از همین رو در طول فرایند

1- <https://www.aiib.org/en/projects/apply/faq/index.html>.

2- https://www.aiib.org/en/policies-strategies/_download/environment-framework/20160226043633542.pdf.

3- Environmental and Social Impact Assessment

4- Environmental and Social Management Plan

سنجش اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی، مشاوره با افراد متأثر از پروژه و جامعه مدنی، الزامی است.^۱

برای پروژه‌های رده B، سنجش اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی محدود، با تمرکز بر خطرات کلیدی زیست‌محیطی و اجتماعی انجام می‌شود. طی این روند، اقدامات خاصی به منظور کاهش تاثیرات نامطلوب پروژه تدوین می‌شود. نهایتاً پروژه‌های رده C، به هیچ ارزیابی فراتر از غربالگری خطرات نیاز ندارند.

نکته شایان توجه آن است که بانک، پروژه‌های مربوط به کار اجباری یا کار مضر برای کودکان را تامین مالی نمی‌کند. هدف پادمان‌های اجتماعی بانک، حفاظت از جوامع فقیر و آسیب‌پذیر است. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در مورد پروژه‌هایی که شامل اسکان مجدد غیرارادی می‌شود، از مشتری می‌خواهد تا یک برنامه اقدام اسکان مجدد به منظور جبران خسارت وارده و کمک به افراد آواره ناشی از اجرای پروژه‌ها طراحی کند.^۲

یکی دیگر از اقدامات در فرایند مدیریت آثار اجتماعی پروژه‌ها، رسیدگی به شکایات و پاسخگویی مسئولانه است. در همین راستا بانک، وام‌گیرندگان را به طراحی و تعبیه یک مکانیسم روشن به منظور دریافت شکایات مردم محلی ملزم می‌نماید تا از طریق آن، نگرانی‌های زیست‌محیطی، اجتماعی یا سایر نگرانی‌های مرتبط با پروژه را مطرح کنند. علاوه بر این، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به صورت مستقل نیز دارای مکانیسم رسیدگی به شکایات مردم متأثر از پروژه و واحد مستقل رسیدگی به شکایات، ارزیابی و صداقت سنجی یا راستی‌آزمایی برای حصول اطمینان از پاسخگویی صحیح و کامل است.^۳

به طور خلاصه به ادعای بانک، اجرای فرایند جامع انتخاب پروژه و اعمال استانداردهای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، منجر به تضمین رشد پایدار، فراگیر و مسئولیت‌پذیری محیط‌زیستی کشورهای وام‌گیرنده خواهد شد. از منظر بانک، معیارها و پادمان‌های اعمال شده، منجر به تقویت حکمرانی خوب، شفافیت و مشارکت ذینفعان در تمام مراحل اجرای پروژه‌ها می‌شود.

۸. روند تامین مالی مشترک بانک و شرکای بین‌المللی

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی همکاری با بانک‌های توسعه چندجانبه (MDBs)، بانک‌های تجاری و سرمایه‌گذاران نهادی را به منظور به حداکثر رساندن توان تامین مالی احداث زیرساخت‌های پایدار در سراسر آسیا، در دستور کار خود قرار داده است.

1- <https://www.aiib.org/en/projects/process/index.html>.

2- https://www.aiib.org/en/policies-strategies/_download/environment-framework/AIIB-Revised-Environmental-and-Social-Framework-ESF-May-2021-final.pdf.

3- https://www.aiib.org/en/policies-strategies/_download/integrated-safeguards-system/AIIB-Project-Preparation-Special-Fund-Guidelines.pdf.

این بانک از زمان آغاز فعالیت خود در ژانویه ۲۰۱۶ تا دسامبر ۲۰۲۲، ۱۶۶ پروژه به ارزش ۳۱,۹ میلیارد دلار را به صورت فاینانس مورد حمایت قرار داده است که ۱۵۱ مورد از این پروژه‌ها، به ارزش ۲۹,۳ میلیارد دلار به صورت تامین مالی مشترک با موسسات همکار انجام شده است.^۱

از نظر حجم، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی بین سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۲۲، پروژه‌هایی به ارزش ۹۵/۷ میلیارد دلار را به همراه شرکای خود تامین مالی کرده است. این نشان می‌دهد که به ازای هر ۱ دلار تامین مالی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به میزان ۲,۹ دلار از منابع شرکا تامین مالی شده است.^۲

گروه بانک جهانی، بزرگ‌ترین شریک مالی مشترک بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به شمار می‌رود که در قالب تامین مالی مشترک از ۶۰ پروژه به ارزش ۱۴,۶ میلیارد دلار حمایت کرده است؛ بانک توسعه آسیایی (ADB)، با ۴۹ پروژه مشترک و با مشارکت ۹,۸ میلیارد دلار، در رتبه دوم قرار دارد؛ بانک اروپایی بازسازی و توسعه (EBRD) نیز با مشارکت در ۲۶ پروژه به ارزش ۵,۱ میلیارد دلار، در جایگاه سوم شرکای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی قرار دارد.^۳

سایر شرکای اصلی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی عبارتند از: بانک سرمایه‌گذاری اروپا^۴ (EIB)، بانک توسعه جدید^۵ (NDB)، بانک توسعه اسلامی^۶ (IDB) و بانک توسعه اوراسیا^۷ (EDB). در واقع بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، با تامین مالی مشترک هزینه‌های آماده‌سازی پروژه‌ها، همکاری در بررسی دقیق و هم‌افزایی با سایر موسسات، می‌تواند سرمایه‌گذاری در بخش ایجاد زیرساخت‌های بیشتری در آسیا را اجرایی کند.^۸

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی علاوه بر همکاری با وام‌دهندگان سنتی، در حال گسترش فعالیت‌های خود در جهت تامین مالی مشترک، فراتر از بانک‌های توسعه چندجانبه است. در همین راستا بانک تاکنون، موفق به جذب ۷,۲ میلیارد دلار تامین مالی از بخش خصوصی برای مشارکت‌های دولتی و خصوصی شده است. علاوه بر این، نهادهای سرمایه‌گذاری چینی و بانک‌های تجاری در راستای همکاری با بانک، به صورت مستقیم اقدام به پرداخت رقم ۵,۱ میلیارد دلار وام نموده‌اند و ۴,۳ میلیارد دلار از

1- https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/_download/2022-Annual-Report-Full-Report.pdf.

2- https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/_download/2022-Annual-Report-Full-Report.pdf.

3- <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/10/13/world-bank-announces-historic-collaboration-between-multilateral-development-banks>

4- European Investment Bank

5- New Development Bank

6- Islamic Development Bank

7- Eurasian Development Bank

8- https://www.aiib.org/en/news-events/annual-report/2020/_download/aiib-annual-report-2020.pdf.

آژانس‌های دوجانبه مانند Agence Française de Développement، KfW و Korea Eximbank، Development Bank تامین مالی صورت گرفته است.^۱

از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، متوسط حجم سالانه تامین مالی مشترک با بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به ۳٫۸ میلیارد دلار رسیده است. این رقم در سال ۲۰۲۱ به ۸٫۲ میلیارد دلار افزایش یافت و پیش‌بینی می‌شود با ورود شرکای بیشتر، این رقم به ۱۲٫۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یابد.^۲

از نظر توزیع بخشی، با توجه به نیازهای روزافزون به سرمایه‌گذاری‌های کلان، پروژه‌های بخش انرژی با جذب ۲۴٫۶ میلیارد دلار، بیشترین سهم تامین مالی را به خود اختصاص داده‌اند. پس از آن، بخش حمل‌ونقل جاده‌ای، راه‌آهن، فرودگاه‌ها و کشتیرانی با ۲۲٫۹ میلیارد دلار در رتبه دوم قرار دارند. در رتبه‌های بعدی، بخش آب و توسعه شهری، با جذب به ترتیب ۱۸٫۵ میلیارد دلار و ۱۷٫۳ میلیارد دلار قرار دارند.^۳

برای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از نظر موضوعی، تامین مالی مشترک برای پروژه‌های ایجاد اتصالات فرامرزی بالغ بر ۴۱٫۲ میلیارد دلار در اولویت قرار دارد که منجر به تقویت و افزایش یکپارچگی منطقه‌ای می‌شود. بانک در حوزه زیرساخت‌های پایدار، مبلغ ۲۹٫۵ میلیارد دلار در بخش انرژی سبز، حمل‌ونقل و پروژه‌های شهری مقاوم در برابر تغییرات آب و هوایی تامین مالی صورت داده است. علاوه بر این، مبلغ ۲۷٫۱ میلیارد دلار نیز در قالب بسیج سرمایه خصوصی به منظور مشارکت‌های دولتی و خصوصی بانک، تامین مالی شده است.^۴

۹. اسناد و الزامات درخواست وام از بانک

اسناد کلیدی موردنیاز و الزامات ارائه درخواست وام از بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی را می‌توان به چند دسته و مرحله تقسیم کرد. شایان توجه است که بررسی و تبیین این مراحل به‌ویژه برای ارائه درخواست‌های احتمالی بخش خصوصی ایران به بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، حائز اهمیت فراوانی است. این مراحل عبارتند از:

۱. ارائه خلاصه پروژه: این سند اولیه یک نمای کلی از پروژه پیشنهادی شامل منطبق، اهداف،

اجزا، هزینه‌ها، ترتیبات اجرا، نتایج مورد انتظار و نیازهای مالی ارائه می‌دهد.

۲. درخواست تامین مالی پروژه: این سند جامع، جزئیات مطالعات امکان‌سنجی پروژه، طراحی

1-https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/_download/2022-Annual-Report-Full-Report.pdf.

2-https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/_download/2022-Annual-Report-Full-Report.pdf.

3-https://www.aiib.org/en/news-events/annual-report/2020/_download/aiib-annual-report-2022.pdf.

4- <https://www.aiib.org/en/about-aiib/who-we-are/infrastructure-for-tomorrow/private-capital-mobilization/index.html>.

فنی، تجزیه و تحلیل اقتصادی و مالی، برآورد هزینه، ارزیابی‌های حفاظتی، برنامه‌های تدارکاتی، ترتیبات اجرایی، طرح تامین مالی و نتایج مورد انتظار پروژه را تشریح می‌کند.

۳. مطالعات امکان‌سنجی: انجام مطالعات عمیق در مورد ارزیابی قابلیت و پایداری فنی، اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی، مالی و نهادی پروژه پیشنهادی.

۴. ارزیابی اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی: طبق چارچوب زیست‌محیطی و اجتماعی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، ارزیابی خطرات، تجزیه و تحلیل گزینه‌های جایگزین، توسعه طرح‌های کاهش ریسک و انجام مشاوره با سهامداران ضرورت دارد.

۵. موافقت‌نامه‌های حقوقی: تهیه و ارائه موافقت‌نامه مالی، موافقت‌نامه پروژه و اسناد حقوقی اضافی بین بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی با مشتری که شرایط اعطای وام، الزامات انطباق، برنامه‌های پرداخت و غیره را شرح می‌دهد.

۶. راهبرد تدارکات: تشریح روش‌های تهیه تدارکات کالاها و خدمات موردنیاز پروژه در راستای سیاست‌های تدارکات بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی.

۷. ارزیابی مدیریت مالی: ارائه ارزیابی از کفایت سیستم‌های مدیریت مالی مشتری، خطمشی‌ها و رویه‌های مورد نیاز برای اجرای پروژه.

۸. یکپارچگی و دقت لازم: ارائه ارزیابی از خطرات تقلب و فساد مرتبط با پروژه و اقدامات لازم در جهت کاهش آثار آن، مطابق با خطمشی‌های یکپارچه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی.

۹. تجزیه و تحلیل اقتصادی و مالی: تهیه و ارائه تجزیه و تحلیل‌های دقیق از هزینه‌ها و منافع اقتصادی پروژه، قابلیت مالی، مکانیسم‌های بازیابی هزینه و تاثیرات مالی بر بودجه عمومی کشور عضو.

۱۰. مشاوره با ذینفعان: ارائه شواهدی دال بر مشارکت افراد و جوامع متأثر از پروژه از طریق به اشتراک‌گذاری به‌موقع اطلاعات، مشاوره‌ها و مشارکت آن‌ها در طرح‌ها.

به‌طور خلاصه به منظور درخواست وام از بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، ارائه مستندات جامعی حاکی از سلامت فنی، قابلیت مالی، ظرفیت مدیریت، انطباق پروژه با پادمان‌ها ضروری است.

۱۰. نمونه‌هایی از پروژه‌های تامین مالی شده از سوی بانک

به منظور شناخت عینی‌تر حوزه‌های مورد توجه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، ارائه نمونه‌هایی از پروژه‌های تامین مالی شده از سوی بانک، می‌تواند مفید باشد. لذا در ادامه چند پروژه تامین مالی شده توسط این بانک مورد بررسی مختصر قرار می‌گیرد:

• خط ۶ مترو تیانجین (چین)

پروژه ساخت خط جدید مترو با هزینه ۸۷۵ میلیون دلاری، به گسترش شبکه مترو در شهر تیانجین کمک کرده است. از این رو با بهبود اتصالات حمل‌ونقل عمومی، انتظار می‌رود که جابجایی روزانه مسافر از طریق مترو به ۵۰۰ هزار نفر افزایش یابد؛ امری که به کاهش حجم ترافیک و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از وسایل نقلیه شخصی منجر می‌شود؛ علاوه بر این، خط مترو از لجستیک تاب‌آوری در برابر تغییرات آب و هوایی مانند سیستم‌های زهکشی و پمپاژ به منظور مقابله با سیل و افزایش سطح دریا بهره می‌گیرد. استفاده از مترو برای جوامع محلی، امکان دسترسی مقرون‌به‌صرفه به محل کار و استفاده از خدمات را فراهم می‌کند. شایان توجه است که این پروژه، از استانداردهای بالای حفاظت اجتماعی و محیطی به همراه دریافت مشاوره‌های قوی از ذینفعان برخوردار بوده است.^۱

• پروژه گسترش شبکه توزیع برق بنگلادش

پروژه ساخت پست‌های جدید و احداث ۱۱ هزار کیلومتر از خطوط توزیع برق با هزینه ۲۶۰ میلیون دلار، منجر به گسترش شبکه‌های توزیع برق در مناطق روستایی بنگلادش شده است. در پی انجام این پروژه، بیش از ۴۲۰ هزار اتصال خانگی جدید برقرار شد و برای اولین بار، بیش از ۲ میلیون نفر به برق پاک دسترسی پیدا کردند. حذف چراغ‌های نفتی در پی اجرای این پروژه، منجر به افزایش کیفیت هوای داخل خانه‌ها و کاهش انتشار کربن شده است. گسترش شبکه برق‌رسانی، به ویژه به نفع زنانی بود که دیگر مجبور به طی مسافت‌های طولانی به منظور جمع‌آوری هیزم نیستند. هدف اصلی دولت از اجرای این پروژه، حمایت اجتماعی بوده است.^۲

• پروژه ملی بهسازی مناطق فقیرنشین (اندونزی)

بانک در قالب پروژه احداث زیرساخت‌های شهری مانند شبکه زهکشی، فاضلاب، مسیرهای پیاده‌روی

1- <https://www.aiib.org/en/projects/list/index.html?status=Approved>.

2- <https://www.aiib.org/en/projects/list/index.html?status=Approved>.

و ایجاد امکانات اجتماعی در بیش از ۲۰۰ محله فقیرنشین در ۸۳ شهر اندونزی، اقدام به تامین مالی ۲۱۶ میلیون دلاری کرده است. پروژه‌ای که شرایط زندگی برای جوامع فقیر شهری را بهبود بخشد و اقدامات تاب‌آوری در برابر تغییرات آب و هوایی مانند احداث دیوارهای حائل و خاکریزها در حاشیه رودخانه‌ها را به منظور کاهش خطرات ناشی از وقوع سیل، به انجام رسانده است. از سوی دیگر، اتخاذ رویکرد مشارکتی این پروژه، مشارکت فعال ساکنان محله‌های فقیرنشین در شناسایی نیازها، راه‌حل‌ها و نظارت بر پروژه را تسهیل کرده است. به تبع اجرای این پروژه، بیش از ۱۸۰ هزار نفر، از زیرساخت‌های محله‌های ارتقایافته و امنیت مالکیت زمین منتفع شدند.^۱

• احداث بزرگراه ملی M۴ در پاکستان

بانک به منظور احداث بخش ۵۹ کیلومتری مسیر شورکوت-خانوال از بزرگراه M۴ در پاکستان که بخشی از کریدور استراتژیک شمال-جنوب به شمار می‌رود، ۲۷۳ میلیون دلار اختصاص داده است. این پروژه، ساخت یک بزرگراه مدرن با دسترسی ۶ خطه به منظور امکان برقراری ارتباط سریع‌تر میان شهرهای پاکستان را پیگیری می‌کرد. علاوه بر بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، بانک توسعه آسیایی و DFID انگلستان نیز در تامین مالی این پروژه مشارکت داشتند. یکی دیگر از نقاط قوت بزرگراه M۴، این است که با بهره‌گیری از سیستم حمل‌ونقل هوشمند پیشرفته، ضمن برقراری ارتباط با مناطق دورافتاده، منجر به کاهش تصادفات و ترافیک نیز شده است. در واقع اعطای این وام به‌عنوان اولین وام بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به پاکستان، نشانگر توانایی بانک در تامین مالی زیرساخت‌ها با مقیاس بزرگ است.

• جاده باتومی در گرجستان

این پروژه ۱۱۴ میلیون دلاری که توسط بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی^۲ و EBRD تامین مالی شده است، احداث بخش کلیدی بزرگراه E-۷۰ گرجستان را برعهده داشت که ارتباط میان بنادر دریای سیاه باتومی و پوتی با شهرهای داخلی و با همسایگان این کشور (آذربایجان و ارمنستان) را بهبود بخشد. با انجام این سرمایه‌گذاری، جایگزینی یک جاده پرتراکم ۲ بانده به یک کنارگذر ۴ بانده با امکان تردد با سرعت بالا برای ساکنان شهر بندری باتومی فراهم شد و از این طریق، از حجم زیاد ترافیک کاسته شد. این پروژه با کاهش زمان سفر، کاهش هزینه‌های استهلاک خودرو و ارتقای ایمنی جاده‌ای، منجر به بهبود زیرساخت‌های لجستیکی و ارتقای رقابت‌پذیری تجاری

1- https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/indonesia-national-slum-upgrading/document/project-document.pdf.

2- Department for International Development

3- <https://www.aiib.org/en/projects/details/2017/approved/Georgia-Batumi-Bypass-Road.html>.

گرجستان شده است. همچنین این پروژه، از اقدامات انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات آب و هوایی مانند زهکشی بهبودیافته نیز بهره جسته است.^۱

از سوی دیگر، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، درخواست تامین مالی پروژه‌های متعددی را نیز به دلیل عدم مطابقت با دستور کار این نهاد یا وجود نقصان‌های دیگر در اسناد یا الزامات، رد کرده و مورد تایید قرار نداده است. در ادامه به برخی از این پروژه‌ها اشاره خواهد شد:

- **احداث نیروگاه مبتنی بر زغال‌سنگ در هند:** این پروژه با تعهد بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به انرژی‌های تجدیدپذیر و ترویج فناوری‌های پاک، نامناسب تشخیص داده شد.
- **احداث جاده در جنگل‌های حفاظت‌شده در اندونزی:** ارزیابی‌های انجام شده در مورد تأثیرات زیست‌محیطی این پروژه از سوی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، ناکافی اعلام شده بود. بر اساس استدلال بانک، خطرات تخریب گسترده تنوع‌زیستی و جنگل‌زدایی در این پروژه دست کم گرفته شده بود.
- **احداث خط لوله نفت در آذربایجان:** منطقه احداث خط لوله، زلزله‌خیز تشخیص داده شده بود و ارزیابی‌ها حاکی از وجود خطرات قابل توجهی در پیامد وقوع احتمالی زلزله و آلودگی‌های نفتی ناشی از آن وجود داشت. معضل بعدی، عدم تعیین مسیرهای جایگزین به منظور دورزدن مناطق آسیب‌پذیر عنوان شد.
- **احداث سد برق - آبی در نپال:** از نظر بانک، در این پروژه موضوعاتی از جمله مسائل مربوط به اسکان مجدد غیرارادی^۲، از دست رفتن زمین‌های بومی و تقسیم منصفانه مزایای پروژه با جوامع آسیب‌دیده در نظر گرفته نشده بود.
- **توسعه یک بندر در بنگلادش:** بانک، ابهاماتی در مورد اعتبار پیش‌بینی‌های ترافیکی و نگرانی‌ها در مورد مزایای تجاری طولانی‌مدت بندر مطرح کرد اما طرف بنگلادشی، پاسخ قانع‌کننده‌ای ارائه نداد.
- **راه آهن شهری در ویتنام:** در این پروژه، مجری طرح با اتهامات فساد در پروژه‌های قبلی به دلیل تملک زمین مواجه شده بود. علاوه بر این، سیستم‌های تدارکاتی پروژه نیز ضعیف ارزیابی شده بود.

1- https://www.aiib.org/en/projects/list/year/All/member/Pakistan/sector/All/financing_type/All/status/Approved.

۲- ساکنان مناطق اطراف سد به اجبار جابجا و اسکان داده می‌شوند.

- **احداث فرودگاه در فیلیپین:** تجزیه و تحلیل اقتصادی ارائه شده از سوی درخواست‌کننده وام، بر اساس پیش‌بینی‌های بیش از حد خوش‌بینانه از افزایش مسافر انجام شده بود و امکانات رقابتی در نظر گرفته نشده بود.^۱
 - **پروژه انتقال برق در میانمار:** در این پروژه، وجود ضعف در سیستم‌های مدیریت مالی و گزارش‌دهی، وجود ریسک تاخیر در اجرای پروژه و افزایش هزینه‌ها، منجر به عدم پذیرش این درخواست شد.
 - **احداث سیستم فاضلاب در اندونزی:** این پروژه از سوی بانک، فاقد برنامه‌های مشخص در مدیریت پسماند و نیز طرح‌هایی برای مشارکت جامعه محلی تشخیص داده شد.
- در مجموع با توجه به دلایلی که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در رد و عدم پذیرش درخواست‌های اعطای وام مطرح کرده است، می‌توان مدعی شد که این بانک، پروژه‌ها را به طور کامل از جنبه‌های فنی، اقتصادی و نیز یکپارچگی و انطباق با خطمشی خود مورد بررسی قرار می‌دهد و لذا وجود هرگونه نقصان و کمبود در هر زمینه‌ای، می‌تواند منجر به عدم پذیرش درخواست‌ها شود.

۱.۱. چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی بانک

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی علی‌رغم موفقیت‌های قابل توجهی که تاکنون کسب کرده، با چالش‌های مهمی نیز مواجه است. این چالش‌ها را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد:

• ظرفیت عملیاتی محدود

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به‌عنوان یک بانک چندجانبه جدید، هنوز در حال توسعه ظرفیت‌های سازمانی خود به منظور تهیه، اجرا و نظارت بر پروژه‌های زیرساختی پیچیده است. این بانک، با برخورداری از حدود ۳۰۰ کارمند، فاقد شبکه گسترده‌ای از متخصصان، دانش وسیع و سیستم‌های قوی بانک‌های بزرگ‌تر مانند بانک توسعه آسیایی و بانک جهانی است.^۲ با وجود آن که ایجاد مهارت‌ها و دانش عملیاتی در بخش‌های انرژی، حمل‌ونقل، آب، توسعه شهری و اجتماعی، جزو اولویت‌های بانک قرار دارد اما حصول به آن‌ها، متضمن صرف زمان و هزینه فراوانی است.

1-<https://newsinfo.inquirer.net/>.

2-<https://www.aiib.org/en/news-events/annual-report/2020/our-growth/index.html#:~:text=Our%20People%20and%20Our%20Culture Recruitment&text=By%20the%20end%20of%202020,38%20percent%20of%20professional%20staff.>

• شکاف‌های سیاستی و نهادی

به رغم آن که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی تاکنون چارچوب‌های زیست‌محیطی و اجتماعی را مورد تصویب قرار داده است، اما تدوین سیاست‌های بخشی دقیق‌تر در حوزه انرژی، حمل‌ونقل و سایر حوزه‌ها هنوز در حال توسعه است. علاوه بر این، ظرفیت نهادی محدود در برخی از کشورهای عضو، خطرانی را برای آماده‌سازی پروژه، تدارکات، اجرای پادمان‌ها و حکمرانی ایجاد کرده است.

• توان محدود در تامین مالی پروژه‌ها

از آنجایی که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، بانکی تازه تاسیس است، در مقایسه با بانک‌های با سابقه، فاقد تجربه طولانی در تامین مالی پروژه‌های زیربنایی است. این امر، یادگیری سازمانی و سرعت عمل بانک در ارزیابی و تامین مالی پروژه‌ها را با معضل مواجه کرده است.

• دشواری تنظیم روابط با مشتریان

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی دارای اعضای متنوع و با علایق مختلفی است. سهامداران بزرگ این بانک مانند چین و هند، تاثیر قابل توجهی بر تعیین اولویت‌های بانک دارند. این در حالی است که تفاوت‌های زیادی در نیازهای زیرساختی وجود دارد. از این رو، ایجاد تعادل بین اولویت‌های مشتریان با پیشبرد دستور کار بانک، به عنوان چالشی دائمی پیش روی بانک قرار دارد.^۱

• پایداری مالی در مقابل تاثیر توسعه

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به منظور حفظ اعتبار خود، به دنبال تامین مالی پروژه‌های پایدار و اعمال نرخ‌های رقابتی برای وام است. با این وجود، تمرکز اصلی بر پایداری مالی، می‌تواند تامین مالی پروژه‌های زیرساختی تاثیرگذار اما پرخطر در کشورهای فقیرتر را با محدودیت مواجه کند؛ امری که می‌تواند منجر به تضعیف بانک در پیشبرد اهداف توسعه‌ای خود در آسیا شود. به طور خلاصه، این بانک به عنوان بانکی تازه التاسیس در چشم‌انداز تامین مالی زیرساخت آسیا، با چالش‌های ساختاری و عملیاتی جدی نیز مواجه است.^۲

۱۲. عملکرد بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از منظر منتقدین

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی از ابتدای شکل‌گیری خود، از منظر برخی رسانه‌ها و تحلیلگران به

1-https://www.chinadaily.com.cn/opinion/2017-07/05/content_29995949.htm.

2-https://www.aiib.org/en/policies-strategies/_download/financing.

عنوان رقیب بالقوه موسسات مالی تحت سلطه غرب تعریف شده است. با این حال، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در سال‌های اولیه فعالیت خود، موفق به دستیابی به بخشی از اهداف تاسیس خود نشده است. در همین راستا، منتقدین ضعف‌های کلیدی این بانک را در حوزه‌های ذیل برجسته می‌کنند:

• وام‌دهی محدود

یکی از انتقادات عمده در قبال بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، این است که برخلاف بزرگ‌نمایی‌ها و پیش‌بینی‌های اولیه، گستره وام‌دهی و سرمایه‌گذاری آن، بسیار محدود باقی مانده است. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در پنج سال نخست فعالیت خود، تنها حدود ۲۰ میلیارد دلار به منظور مشارکت در پروژه‌های بخش انرژی، حمل‌ونقل و زیرساخت‌های شهری را مورد تصویب قرار داده است.^۱ این رقم در مقام مقایسه با وام‌های ارائه‌شده از سوی موسسات قدیمی مانند بانک جهانی که در سال ۲۰۲۱ ۹۸ میلیارد دلار تامین مالی صورت داد، مبلغ اندکی محسوب می‌شود.^۲ به دیگر سخن از منظر برخی منتقدین، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی تاکنون موفق به دستیابی به هدف اولیه خود مبنی بر وام‌دهی سالانه به میزان ۱۰ تا ۱۵ میلیارد دلار، نشده است. این بانک در راستای تسریع فرایند وام‌دهی خود، به دلیل وجود عوامل محدودکننده‌ای مانند کندی روند تصویب پروژه‌ها، با مشکلات جدی مواجه شده است.

• نوآوری ناکافی

از منظر برخی از منتقدین، برخلاف خوشبینی‌های اولیه، این بانک قادر به ایجاد نوآوری قابل توجهی در روند تامین مالی زیرساخت‌ها نبوده است. در همین راستا، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به جای تامین مالی پروژه‌های جدید یا پروژه‌هایی با ریسک بالاتر، بیشتر در بخش حمل‌ونقل سنتی و انرژی، اقدام به تامین مالی مشترک به همراه بانک‌های چندجانبه موجود کرده است. به دیگر سخن، این بانک تاکنون به صورت فعالانه در بخش‌های نوآورانه‌تر مانند آموزش، مراقبت‌های بهداشتی یا زیرساخت‌های فناوری وارد عمل نشده است. در واقع، اعمال نظارت محافظه‌کارانه اعضا و کنترل‌های شدید بر سرمایه بانک، آزادی عمل اتخاذ رویکردهای جدید در اعطای وام را با محدودیت‌های جدی مواجه کرده است.

• استانداردهای ضعیف زیست‌محیطی

1- <https://www.aiib.org/en/news-events/annual-report/2021/home/index.html>.

2- <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/09cf7c8aba7fe940859e1408a1df32fa-0090012021/original/WBAR21-App-FY21-Lending-Presentation.pdf>

بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به دلیل برخورداری از استانداردهای ضعیف زیست‌محیطی و شفافیت، با انتقاداتی روبرو شده است. چارچوب موجود استانداردهای زیست‌محیطی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به دلیل مقاومت سهامداران عمده مانند چین در برابر اعمال الزامات زیست‌محیطی سخت‌گیرانه، احتمال سهل‌انگاری در ارزیابی تأثیرات پایداری زیست‌محیطی پروژه‌ها را امکان‌پذیر ساخته است؛ امری که زمینه تامین مالی پروژه‌هایی با استانداردهای ضعیف زیست‌محیطی را ایجاد کرده است. علاوه بر این، وجود فرایندهای داخلی غیرشفاف نیز نگرانی‌هایی را ایجاد کرده است. با وجود آن‌که بانک اخیراً سیاست‌های خود را به منظور بهبود چارچوب‌های نظارتی به‌روزرسانی کرده است، اما همچنان تردیدهایی در مورد تعهد واقعی بانک نسبت به توسعه سبز وجود دارد.

به‌عنوان مثال این بانک در سال ۲۰۱۸، وام ۱٫۵ میلیارد دلاری را برای ساخت یک سد برق-آبی ۷۰۰ مگاوات در لائوس را به تصویب رساند که بر روی رودخانه Nam Ou ساخته می‌شد. این پروژه توسط گروه‌های محیط‌زیستی مورد انتقاد قرار گرفته است. آن‌ها معتقدند با احداث و آگیری این سد، هزاران نفر آواره خواهند شد و به محیط‌زیست محلی آسیب وارد خواهد شد.^۱

• نقش حاشیه‌ای آسیایی‌ها

برخی از منتقدین، این‌گونه استدلال می‌کنند که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در دستیابی به هدف اعلام‌شده خود مبنی بر ارائه فرصت‌های بیشتر به اعضای آسیایی آن به منظور نقش‌آفرینی بیشتر در فرایندهای تصمیم‌گیری، با شکست مواجه شده است. در ساختار بانک، اقتصادهای بزرگ غیرمنطقه‌ای مانند آلمان، فرانسه و بریتانیا به طرز متناقضی، از سهم نامتناسبی از حق رای و اعضای آسیایی بانک، از نفوذ بسیار کمتری برخوردارند. از سوی دیگر، چین به تنهایی از حق وتو با بیش از ۲۵ درصد از آرا برخوردار است. به دیگر سخن کشورهای کوچک آسیایی، از تاثیرگذاری ناچیزی بر تعیین دستورکار و الگوهای وام‌دهی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی برخوردارند. به باور برخی از منتقدین، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی نیز به همان روند معمول و متداول از وجود نابرابری میان کشورها در سایر موسسات مالی قدیمی‌تر، ادامه می‌دهد.

• همسویی با منافع چین

در نهایت به عقیده برخی از منتقدین، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به جای حفظ استقلال، خود را با اولویت‌های سیاست خارجی چین هماهنگ کرده است. اگرچه چین قدرت وتو رسمی

1-<https://archive.internationalrivers.org/resources/along-with-power-questions-flow-at-laos-s-new-dam-2771>.

ندارد اما دارای نفوذ غیررسمی و توگونه است. پکن وام‌های این نهاد را عمدتاً به سوی پروژه‌هایی که از منظر سیاسی و اقتصادی برای این کشور حائز اهمیت است، سوق می‌دهد. از همین روست که بخش مهمی از وام‌های ارائه‌شده، به پروژه‌های "ابتکار کمربند و راه" اختصاص یافته است. از منظر این دسته از منتقدین، شکست بانک در افزایش استقلال نهادی، این تصور را تقویت می‌کند که این بانک بیشتر به‌عنوان ابزاری برای دولت چین عمل می‌کند تا یک نهاد چندجانبه مستقل. از منظر منتقدین، به منظور غلبه بر شکست‌های اولیه نهادی این بانک، اجرای اصلاحات مهم و اتخاذ جهت‌گیری‌های جدید، ضرورت یافته است.

۱۳. ایران و بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی

در عالم نظر، ایران به عنوان عضو مؤسس این بانک و کشوری که دارای روابط سازنده‌ای با چین است، از موقعیت متمایزی در آن برخوردار است. از دیگر سو، ایران کشوری است که تحت سنگین‌ترین نظام تحریمی ایالات متحده قرار دارد و تحریم‌های مالی اعمال شده، عملاً توانایی مراودات مالی را از ایران سلب کرده است. اعمال محدودیت‌های نظام مالی بین‌المللی بر علیه ایران، به گونه‌ای است که این کشور حتی به منظور دریافت طلب خود از عراق، با دشواری‌های بسیاری مواجه شده و در نهایت با کسب مجوزهای دوره‌ای از ایالات متحده و از طریق مکانیسم‌های پیچیده، به‌صورت مشروط بخش‌هایی از طلب خود را وصول کرده است. به دیگر سخن، تحریم‌های ایالات متحده منجر به پیچیده‌شدن روابط ایران با نهادهای مالی بین‌المللی از جمله بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی شده است.

بخش عمده منابع مالی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، به دلار آمریکا است. حدود ۷۰ درصد از مجموع پروژه‌هایی که تامین مالی آن‌ها تا سال ۲۰۲۰ مورد تایید این بانک قرار گرفته است، به دلار انجام شده است. با این حال، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی بر اساس تقاضای وام‌گیرنده، اقدام به اعطای وام به ارزهای دیگر نیز می‌کند. در همین راستا، بانک تا به امروز، منابع مالی را به یورو، رمنینی (یوان) و ارزهای محلی مانند روپیه هند و روپیه اندونزی ارائه کرده است.

هر چند که به لحاظ حقوقی، مفاد توافق‌نامه بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، اعطای وام به کشورهای تحت تحریم ایالات متحده را ممنوع نکرده است، اما از آنجایی که این بانک به دنبال برقراری و تداوم همکاری نزدیک با بانک‌های توسعه چندجانبه موجود مانند بانک جهانی است و به ناچار در نظام مالی آمریکا محور فعالیت می‌کند، در قبال ارتباط با کشورهای تحریم‌شده، از سطح ریسک‌پذیری پایینی برخوردار است.

از همین رو در عمل، تامین مالی پروژه‌ها توسط این بانک در کشورهایی که با تحریم‌های فعال ایالات

متحده مواجه هستند، از احتمال پابینی برخوردار است. زیرا تامین مالی پروژه‌ها در کشورهای تحت تحریم آمریکا می‌تواند موجب مورد تحریم قرار گرفتن بانک یا ایجاد محدودیت در دسترسی‌های آن به نظام مالی ایالات متحده شود.

در واقع، با وجود آن که تحریم‌های ایالات متحده از نظر قانونی، وام‌دهی بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی را ممنوع نکرده اما بر ملاحظات ریسک و ترجیحات بانک به منظور پابندی به هنجارهای بین‌المللی در مورد تبعیت از تحریم‌ها، اثر گذار بوده است. در همین راستا، بررسی تجربه تعامل این بانک با سایر کشورهایی که در معرض تحریم‌های غرب قرار داشته‌اند، تا حدودی می‌تواند چشم‌انداز تعامل این بانک با ایران در دوره تحریم را نیز تبیین نماید.

روسیه یکی از اعضای مهم بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی محسوب می‌شود و سهمی معادل ۵٫۹ درصد از حق رای این نهاد را در اختیار دارد.^۱ پس از حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲، ایالات متحده، اتحادیه اروپا، بریتانیا و متحدانش، تحریم‌های اقتصادی و مالی گسترده‌ای را علیه روسیه اعمال کردند. تحریم‌هایی که بخش‌های مختلف تجارت، سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری و دسترسی به سیستم‌های مالی غربی را برای بانک‌ها، شرکت‌ها و نهادهای دولتی روسیه محدود کرده است.

نکته حائز اهمیت آن است که از زمان اعمال تحریم‌های غرب بر علیه روسیه، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، فرایند وام‌دهی به منظور تامین مالی پروژه‌های جدید روسیه را متوقف کرده و از زمان حمله روسیه به اوکراین، تاکنون هیچ پروژه دولتی روسیه در این بانک مورد تصویب قرار نگرفته است.

هرچند که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی چند پروژه بخش خصوصی در بخش حمل‌ونقل و برق روسیه را پیش از سال ۲۰۲۲، با مشارکت سایر بانک‌های توسعه چندجانبه تامین مالی کرده است اما این بانک پس از تهاجم روسیه به اوکراین، تمامی بررسی‌ها به منظور تامین مالی پروژه‌های جدید نهادهای دولتی یا خصوصی روسیه را همسو با موضع اژانس‌های شریک خود، به حالت تعلیق درآورده است.

نکته شایان توجه آن است که حتی پروژه‌های مشترکی که تامین مالی آن‌ها به همراه بانک توسعه اوراسیا و صندوق تثبیت و توسعه اوراسیا انجام می‌گیرد نیز تحت تاثیر محیط تحریم قرار گرفته است. علاوه بر این، امکان بهره‌گیری از فناوری، تجهیزات یا خدمات به کار گرفته شده در پروژه‌های تحت حمایت بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در روسیه نیز ممنوع اعلام شده است. علاوه بر این، پرداخت‌ها به نهادهای روسیه نیز به دلیل محدودیت‌های بانکی با تاخیر و پیچیدگی مواجه شده است.

1-<https://www.thehindu.com/news/international/asian-infrastructure-investment-bank-puts-russia-belarus-projects-on-hold/article65187557.ece#:~:text=China%20is%20the%20AIIB's%20largest,has%20a%205.97%25%20voting%20share.>

به طور کلی در حالی که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی هیچ تعهد قانونی مستقیمی نسبت به رعایت تحریم‌های غرب علیه روسیه ندارد، اما تحریم‌ها علیه روسیه، توانایی این بانک برای تامین مالی پروژه‌های جدید یا همکاری با شرکا، مشتریان و فروشندگان روسی را به طور قابل توجهی محدود کرده است. در واقع، اعمال تحریم‌های غرب بر علیه روسیه، به طور غیرمستقیم مشارکت و فعالیت وام‌دهی بانک در هر دو بخش دولتی و خصوصی در این کشور را محدود کرده است.^۱

به‌عنوان نمونه‌ای دیگر، تغییر رفتار بانک در قبال میانمار پس از اعمال تحریم‌های غرب قابل توجه است. پس از وقوع کودتای نظامی در میانمار در سال ۲۰۲۱، کشورهای ایالات متحده، اتحادیه اروپا و متحدان آنها، تحریم‌هایی را علیه مقامات و نهادهای نظامی اعمال کردند. تحریم‌هایی که معاملات مالی و روابط تجاری با ارتش میانمار و شرکت‌های مرتبط را محدود می‌کند.^۲

هر چند که بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی به‌عنوان یک بانک توسعه چندجانبه، از نظر قانونی ملزم به رعایت تحریم‌های یک‌جانبه علیه میانمار نیست. با این حال، بانک پس از کودتا، تمام طرح‌های وام‌دهی به سازمان‌های دولتی میانمار را به حالت تعلیق درآورده است.^۳ در واقع در پیامد کودتا و اعمال تحریم‌ها، این بانک نیز مواضع خود در قبال میانمار را با موضع بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی در توقف وام‌دهی به این کشور، همسو کرده است.

در همین راستا، بانک به اجرای پروژه‌های موجود تاییدشده تا پیش از سال ۲۰۲۱ ادامه می‌دهد اما اعطای وام‌های جدید به بخش عمومی مورد تعلیق قرار گرفته است. علاوه بر این، تحریم‌ها به دلیل افزایش ریسک، موجب ایجاد محدودیت در تامین مالی پروژه‌های بخش خصوصی توسط بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی در میانمار شده است.^۴

1-<https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/AIIB-Statement-on-Russia-Ukraine-Situation.html>.

2-<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Burma-Related-Sanctions-Fact-Sheet-02.18.2020.pdf>.

3-<https://www.aiib.org/en/news-events/news/2021/AIIB-Statement-on-Myanmar.html>.

4-<https://www.aiib.org/en/news-events/news/2021/AIIB-Statement-on-Myanmar.html>.

جمع‌بندی

بر مبنای آنچه ذکر آن رفت، می‌توان گفت که بانک تازه‌تاسیس سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی، کانون فعالیت خود را بر کاهش شکاف زیرساختی در آسیا تعریف کرده است و در این راستا و بر اساس عرف بین‌المللی کوشیده تا با سایر بانک‌های چندجانبه به‌ویژه بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی، حداکثر هماهنگی را ایجاد نماید. افزون بر این و مهم‌تر آن که بخش مهمی از پروژه‌هایی که از سوی این بانک طی ۵ سال اخیر تامین مالی شده‌اند، به‌صورت مشترک و با همکاری بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی انجام شده است. این امر، به معنای همکاری تنگاتنگ این بانک با نهادهای مالی سنتی و چندجانبه است.

نکته حائز اهمیت آن است که مهم‌ترین چالش پیش روی ایران به منظور بهره‌گیری از فرصت‌های این بانک در زمینه تامین مالی، تداوم تحریم‌های آمریکاست. همان‌گونه که اشاره شد، این بانک پس از اعمال تحریم‌ها علیه روسیه و میانمار، هیچ‌گونه همکاری جدیدی با آن‌ها صورت نداده است و همان رویکرد اتخاذشده از سوی بانک جهانی را پیگیری کرده است. تحریم‌های آمریکا علیه ایران به‌ویژه در بخش مالی و زیرساخت انرژی، بسیار شدیدتر از تحریم‌ها علیه دو کشور روسیه و میانمار بوده و در قالب تحریم‌های ثانویه با آثار فراسرزمینی قرار می‌گیرد. در چنین شرایطی ایران برای دریافت منابع مالی از این بانک مسیر دشواری پیش رو دارد. در گذشته نیز درخواست‌های ایران برای تامین مالی برخی پروژه‌های شهری از سوی این بانک رد شده است. اما این بانک الزامی به رعایت تحریم‌های آمریکا ندارد و بر اساس تقاضای وام‌گیرنده، اقدام به اعطای وام به ارزهای دیگر نیز می‌کند. در همین راستا، بانک تا به امروز، منابع مالی را به یورو، رمنینی (یوان) و ارزهای محلی مانند روپیه هند و روپیه اندونزی ارائه کرده است. افزون بر این ایران تا کنون به تفاهم‌های موقتی و موردی مهمی با آمریکا دست یافته است. مهم‌تر آن که طیفی از پروژه‌های ایران که نیازمند تامین مالی نهادهای مالی هستند، در ردیف پروژه‌های بشردوستانه و غیرتحریمی قرار می‌گیرند. بنابراین ایران می‌تواند کانون تمرکز خود را برای دریافت منابع مالی از این بانک بر پروژه‌های غیرتحریمی بگذارد، بر پرداخت منابع به ارزهای دیگر (به غیر از دلار) متمرکز شود و منافع یکی از اعضای کلیدی بانک را در این پروژه‌ها درگیر نماید. در این فرایند، تعامل با چین و هند به عنوان اعضای کلیدی بانک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.